

432 Lib. V. De Martyrii instrumentis

arbore excelsa suspenditur, & sub ea fumus è Sterquilino excitatur. Corona Martyr in Roma. Martyro. die 14. Maii, inter arbores scissa. Vide Eusebium lib. 8. c. 9. agens de Thebaidis Martyrum horrendis suppliciis.

1489 Constat enim ex SS. Martyrum gestis plures ambobus pedibus fuisse suspensos. Sic Venantius, Euphemia, ejusque toros, de quibus Surius, & Victorinus in Martyro. Rom. die 5. Septemb. & alii innumerabiles, de quibus idem Martyro. die 23. Maii. Multos etiam fuisse altero pede suspensos, claret ex actis S. Samonae apud Surium to. 6. & Gallonium cap. 1. fol. 12. De mulieribus sic pendentibus faidissimo spectaculo vide Eusebium lib. 8. cap. 9. Sic affectis Martyribus alligata saepe è cervicibus ingentia faxa. Plures quoque ambobus brachis suspensi sunt, ut evincunt acta S. Procopii apud Suri. to. 4. S. Menæ, & sociorum apud eundem to. 6. Sic etiam appensis Martyribus grandia pondera è pedibus alligari solebant. De appensis altero brachio Roman. Martyrol. die 4. Maii, & in aliis Martyrum actis. Martyres appensos fuisse pollicibus manuum, liquet ex actis Jacobi, & Mariani apud Surium tom. 1. De sublimi pendentibus, oneribus collo, & pedibus ligatis, vide Surium to. 5. in actis S. Severini. Martyres verò suspensos funibus corpori ligatis, onusisque humeris glebis salis, commandant Sancti Gregorii Armeni acta apud Surium to. 5. Martyres diris muscarum, & fucorum morsibus objecti laudantur in actis SS. Mauritii, & Sociorum eius apud Suri. to. 4. & in actis Marci Arethi apud Nazian. orat. 1. in Julianum, & apud Theodoretum lib. 7. cap. 7. Multi etiam unco suspensi, & laqueo necati sunt, ut patet ex Martyrum actis. Plures etiam ligati ad columnas, pedibus non demissis ad terram appensi, de quibus Eusebius lib. 8. cap. 11. Sæpe etiam fuisse foeminas Christianas capillis suspensas, liquet ex actis Eulampiæ apud Suri. tom. 5. ex actis Zoë, de qua idem auditor to. 1. Martyrum nonnullos eredit acutisque stipitibus fuisse infixos, videtur constare ex Theodo. lib. 5. Historiæ cap. 38. & à Turcis perpetuationem hanc perpestos Hadrianum, & viginti sex alios Martyres scribit Bozius lib. 7. de signis Ecclesiæ cap. 3. & Gallonius c. 1. fol. 7.

*1490 Si verò de compactis crucibus loquamur, inumeros Martyres ad illos alligatos, & fixos, multisque divexatos modis, certum est ex Martyrum Historiis. Et quidem si de triplici compactæ crucis specie sermo sit, in decussata cruce cruciatum fuisse magnum Apostolum Andream, valida est, ac satis vetus fama: tametsi Hyppolytus scribat in commentario greco, *crucifixum ad arborem olivæ*; cui favet S. Chrysolo. ser. 133. de S. Andrea. Petrus namque crucem, arborem confendit Andreas. In commissam crucem multos fuisse sublatos creditiblē est: & sunt viri graves, & sacrorum periti, qui existimant, Christum Dominum in hac crucis forma mortuum esse. Sed certius est, immisse cruci affixum, ut latè probant, & evincunt Gretserus, & Lipsius. Quia crucis forma infiniti propemodum alii martyrium subiere, quos recenset Gretserus. Etenim uno tempore, & eodem loco*

*in monte Ararat passio SS. Martyrum decem milium crucifixorum, recitatur in Martiro. Rom. die 22. Junii. Lege ibi Baronii notationem. Et in crucem agi Christianos ita crebrum fuit, ut nihil crebrus, ut ostendit noster Cerdà in adversarii lacris cap. 128. nu. 32. Illud observa, interdum etiam foeminas Christianas subfisse hoc crucis supplicium; nam de B. Eulalia scribit Martyrol. Rom. die 12. Februario; *Ungulas, flammæ que perpessa, demæ cruci affixa martyrii coronam accepit.* Et die 22. Maii; S. Julia Virgo crucis supplicio coronata est.*

*1491 Inter varios suspendendi ex immissa cruce modos, ille rarior, quo Martyres capitè versi in terram affigebantur. Sic Apostolorum apex S. Petrus, ipso rogante, crucifixus est, ut Abdias scribit; *Et accedens Abdias ad crucem rogabat, ut inversis vestigiis figeretur.* De quo etiam S. Chrysostomus. Perutum, & Paulum, & S. Ambros. ferm. 21. in 118. Non fuit opprobrio Petro erux Christi, que tantum ei gloria dedit, ut inversis è cruce suscipiatum honoraret vestigiis, metuens ne si ea penso. specie crucifixus esset, qua Dominus, affectasse Dominigloria videretur. De aliis Martyribus hac forma crucifixis Eusebius scribit Euseb. lib. 8. cap. 8. & 24. Sed frequens illa suspensio, qua Martyres pedibus in terram demissi, torquebantur. Frequenter etiam Martyres è cruce pendentes non solum igne, & funo suffocabantur (ut patet ex dictis, & ex actis ve. eribus S. Pionii, & S. Polycarpi apud Eusebium lib. 4. cap. 15.) sed bestiis etiam objiciebantur, ut constat ex Epist. Lugdunensis apud Euseb. lib. 5. cap. 1. ubi de Euseb.*

Crucis mors nobilior & sacratior si delibus ext.

S. Dam.

Isai. 6. Nonnulla indicantur pro illustrando Crucis supplicio.

2. Reg. 12. 31. 1. Para. 20. 3.

Alexan. Monac.

Suidas.

Rota tormentum Hebreis usitatum. 2. Reg. 12. 31. 1. Para. 20. 3.

Lxx.

Et Martyr. Suppliciis. Cap. IV.

433

dicta lib. 2. cap. 10. Et expende Martyribus crucifixis crucem esse pennatam, quæ eis alas addunt, quibus elevantur ad supremum dignitatis culmen; id enim videatur esse, seraphim stabant super illud, super solium videlicet divinæ majestatis excelsum, & elevatum, quasi Christi crucifixi majestati, & gloriæ pares. Quo faciunt verba Ambrosii proxime relata, & ea omnia, quæ de cruce sparsim dedimus. Lege etiam dicta lib. 2. cap. 11. ubi Martyres esse Christos quosdam statuimus; quod in crucifixos Christi pugiles signatim cadit. Vide supra à numero 1433.

C A P. IV.

De immanissimo Rotæ tormento in sanctis Martyribus.

Quodnam rotæ tormentum.

Virg.

1493 Rota mentio frequens in auctoribus sacris, & prophanicis pro tormenti genere; cui noxi inferebantur, & membrum rotarum convulsi radiis lentitudine mortis maximo cruciati perimebantur. Perantiquum fuisse constat ex humanioribus litteris. Virgilius lib. 6. Aenei.

*Radiisque rotarum disticti pendent. Ubi noster Cerdà eruditissime multa de rotæ forma, & immanitatem. Kursus multiplex erat rotæ tormentum; aliae quaadoquidem erant latæ, & magnæ, & machine dicebantur: aliae verò arctæ. In aliquibus mucrones affigebantur, & rei supra cuspides ferreos circumagebantur: in aliis etiæ affixi, non apparebant mucrones, & super cupides illos ferreas excarnificabantur. Erant etiam rotæ quiescentes, quarum radii homines intexti lentam subibant mortem. Sæpè rei rotis arctiis alligati, ab edito è prærupto loco in præceps agebantur, vel per latum campum trahebantur, rota eos vicissim elevante, & humili premente. Frequenter rotæ carnificina non fiebat sine flagris; de quo Suidas verbo *rota*, quam sic etiam describit: *Rota erat instrumentum tortorium, & extendens corpora. Unde Aristophanes: in rota flagellatus trahatur. Sic servi in rota alligati verberabantur. Ignis quoque subiici solebat iis, qui in rotis distendebantur, ut Apulejus observat lib. 3.**

1494 Hoc rotæ tormentum fuisse etiam Hebrais adversus noxios usitatum, mihi suadent plura sacrae Scripturæ testimonia, quæ jam diu observavi, & expendi: nonnulla attingo. 2. Reg. 12. 31. Populum quoque ejus adducens serravit, & circumegit super eos (Ammonitas) ferrata carpenta, & tradidit in typo laterum. Et clarius 1. Paral. 20. 3. Fecit super eos tribulas, & trahas, & ferrata carpenta transire, ita ut dissecarentur, & contererentur. sic fecit David cunctis urbibus filiorum Ammon. Ubi ferrata carpenta sunt tormenti genus, quod nullum aliud esse viri docti existimat, nisi rotas aculeatas juxta Hebraicæ vocis significationem apud Mercurium; idque ostendit verbum circumegit. Traductio verò illa in typo laterum, ignem spectat rotis subjectum; nam Hebraicæ est, transire fecit eos in fornace laterum. Lxx. circumegit eos. Quia verò damnati excarnificabantur, & flagellabantur in rotis, tribularum, & traharum memini-

P. Ildeph. de Flores de Agone Martyr.

Oo sat

434 Lib. V. de Martyrii Instrumentis

sat erit legere, quæ de Sancto Clemente Ancyrano scribit Surius to. 1. die 23. Januarii. Rotis verò, quibus ignis subineretur, ligari solere Martyres, patet ex dictis de SS. Machabæis, & ex Surio to. 2. ubi de S. Caliopo. Sat nobis hæc indicasse.

Denique, ut huic rotæ supplicio splendor concilietur, obserua in primis testimonia aliquot ex scriptura, quæ ad Martyres rotæ tormentum subeuntes revocari possunt rectissimè. Psalm. 39. ubi Christus D. post suam exaltationem, in Ecclesiæ perfecitione sibi (id est Ecclesiæ suæ) auxilium à Patre postulat; Circumdederunt me mala, quorum non est numerus. Ex Hebreo verti potest, ut notat Pagninus, circumrotarunt me rotæ, impetu circumvolutus sum. Et Psal. 17. ubi de triumpho populi Christiani divexati. Circumdederunt me dolores mortis (Hebraicè rotaverunt me) & torrentes iniuriantis conturbaverunt me (impetum ostendit rotas moventem) præoccupaverunt me laquei mortis (affringebantur enim Martyres ad rotam, ut supra diximus) dolores inferni (ecce ignem rotis subiectum) circumdederunt me, sive rotaverunt me. Psal. 114. ubi populus Christianus è periculis in tranquillitatem vindicatus, invitatur ad laudandum Deum: Circumdederunt me dolores moris (Hebraicè rotaverunt) & pericula inferni (id est ignis, quo ad rotam alligati afficiebantur) invenerunt me. Psal. 87. Pauper sum ego, & in laboribus à juventute mea. Felix vertit, exprans p̄ excusione. subexit vates; exaltatus autem humiliatus sum, & conturbatus: nam qui in rota torquebantur circumvoluti, & circumducti exaltabantur, deprimebanturque. In me transferunt ira tua, & torres tui conturbaverunt me. Ex Hebreo legit R. Jonah apud Pagninum; sustinuit timores tuos apunah, id est, in rota, aut super rotam. Hæc prædicabat purpureus Cantor, Martyrum personam induens; quæ sat erit attigisse.

1497 Hic etiam observanda Sancti Ambrosii verba lib. 2. de Jacob cap. 11. ubi cum statuisset, quantum Machabœorum Martyrum fratrem in rota positum, & tortum, subinde deducit satis argutè Martyris personam sic discruciatu assument: Dissolvis, inquit, corporis membra, sed adjungis gratiam passioni, nec exipsi solatium morti. Est enim vox tonitru in rota, quia in bono, & inofenso vita ihsus cursu celeste resultat oraculum, scit in Joanne, & Jacobo filiis tonitru resultat. Itaque illud, quod legi, nunc manifestius cognoscit, quia rota intra rotam currit, nec impeditur. Feres enim vita sine ulla offensione in quavis passione versatur, & in rara hanc quoque rota currit. Ut vides, in rotis Ezechieli agnoscit Ambrosius rotæ supplicium adumbratum, quo Martyres sunt affecti. Etenim, olim in commentariis nostris ad cap. 1. Ezechieli statui triumphali illo curru celebrari bellissime triumphos, quos Christus Dominus latrus erat de impietate, & idolatria, ut suum templum fundaret, & Ecclesiam stabiliret, relicta Synagoga. Statui etiam, cherubinis nostris adumbrari Martyres; per quos fundata, & stabilita est Christi Ecclesia, & ipse triumphavit. Ut enim ad illa Pauli verba 2. Corin. 2. 14. Deo gra-

tias, qui semper triumphat nos in Christo; 2. Cor. 2. obseruat argutè Sanct. Hieron. Epis. 150. 14. ad Hedibiam quæst. 11. Triumphus Dei est s. Hiero. passio Martyrum, & pro Christi nomine crux effusio: & inter tormenta lætitia.

Et martyrium appellat S. Cypri. lib. de S. Cypri. laude martyrii, Triumphum immensem, immaculatam victoriæ. Et S. Prosper in S. Prosp. Psal. 140. Passionibus Martyrum multiplicatur gloria triumphorum. Et quidem ex cherubinorum nomenclatione (est enim cherubus quasi pugnans vel fortis) & ex purpureo, seu sanguineo colore, quem sibi induerant, effici, per illos præsignari Ecclesiæ Martyres, subinde fit, rotas, ad quas veluti illigabantur purpuriati cherubini, posse non ineptè referri ad rotarum tormentum, quod Martyres nostri subiere pro spatianda Christi gloria magno cum triumpho. Hoc est enim, quod Ambro. s. Ambr. sius excogitavit, dum Martyrem Machabœum alligatum rotæ meditabatur: Nunc manifestius recognoscit, quia rota intra rotam currit, nec impeditur. Quod si in honorem transferunt triumphi etiam instrumenta supplicii, ut loquitur S. Leo serm. de Sancto Laurentio; quid mirum, si rotæ Martyrum supplicium divina quadam metamorphosi aureæ, & gemmeæ apparent aureis gemmeisque Ezechieli rotis præfignatae? Nam aspectus rotarum, & opus eorum quasi visio maris. Hebraicè tharsis, id est hyacinthi, chrysoliti, chrystilli, carbunculi, auri optimi: quia tam materia, quam forma rotarum videbatur esse aurea, & gemmea. Hinc de Martyribus ad rotas alligatis, & circumvolutis, verè illud Zachariae cap. 9. Lapidès sancti elevabuntur super terram. LXX. volvuntur: Hebraicè vexillabuntur: cum respectu (ut S. Hiero. obseruat in Ps. 76. 19.) ad Ezechieli rosas. Quoniam enim Martyres ad rotas alligabantur, propterea volvi seu volutari dicuntur super terram; uti gemmeæ pretiosæ gemmeis rotis inclusæ: atque ita triumphos agunt, triumphatores vexillum erigentes.

C A P. V.

De Trochlea, & Torculari pro torquendis Martyribus.

1498 V Itruum audio scribentem lib. 10. Vitruv. c. 2.3.4. & 11. Trochleam esse tractoriū generis machinam cum æreo aut ligneo orbiculo, five rotula, que per axiculum versatur, trajecto fune ductorio. Quia machina utimur vel sublevandis ad altitudinem, & operum collationes oneribus, vel demittendis, vel saltē iisdem hinc inde aportandis, ac demum pro haurienda ex puteis aqua. S. Isidorus lib. 17. Etymo. cap. 2. agens de partibus navium, sic trochleam describit: Trochlea quasi φ littera, per quas funes trabuntur: trochlea autem vocata quod rotulas habeant. Deinde duplex trochlearum genus agnoscit debet in Martyrum gesfis; primum quod dici solet elevatio ad trochleas, secundum quod extensio ad trochleas appellatur. Illud ferè rota est rotam continens volubilem, per quam tractoriū funis immisus ligatus brachiis homo sursum trahitur, vel remissus deorsum relaxatur. Ut vero

Rota supplicio splendor conciliatur ex sacris litteris.

Pf. 39.

Pf. 17.

Pf. 114.

Pf. 87. 16.

R. Jonah.

S. Ambr.

In rotis Ezechieli adumbratum rotæ supplicium, Martyrum triumphus.

Rupe

Tunc quent divin Verbi us.

Rupe

Rupe

Machiaria et nos e Chri part Eccl s. C

Rupe

Et Martyr. Suppliciis. Cap. VI.

435

verò extensio ad trochleas fieret, humi in primis tot stipites figebantur, quot rei erant eo tormento afficiendi: qui deinde manibus, vel etiam pedibus hinc funibus trochlearum, hinc stipitibus alligabantur. Subinde autem tractis à carnificibus funiculis, miserè reorum corpora extendebantur.

Utroque modo fuisse Martyres cruciatores, claret ex illorum actis. Primo trochleis elevabantur, revinctis post terga manibus. Atque hoc suppliciū genus, quod elevatio ad trochleas dicebatur, subiit inter alios generosè S. Servus, cuius fit mentio in Martyro. Roma. die 7. Decembri: Tuburti in Africa natalis S. Servi Martyris, qui in persecutione Vandalicæ trochleis frequenter in sublime elevatus martyrii palmam adeptus est. Extensionem verò ad trochleas pertulisse plures Christi testes, patet ex actis S. Crispini, & Crispiniani apud Surium tom. 5. die 25. Octobris. Eodem modo cruciati sunt alii Martyres, de quibus apud Adonem die 17. Junii. Et obseruat sapienter Baronius in notis ad Martyrol. Roma. die 7. Decembri. Quid te onerem pluribus sat hæc.

1499 Venio ad Torculari tormenti genus immanissimum. Torculari (ait S. Isidorus lib. 15. Etymo. cap. 6.) dicitum eo quod ibi uice calcenur, atque extortæ exprimantur. Quia verò Martyres hoc suppliciū instrumento premebantur ad instar uavarum; eorum ossa confringebantur, & crux exprimebatur; idcirco Torculari dicitur. Constatbat enim ligno eretto claviculatum strato, quo tabula affixa (prælum nuncupata) vertebaratur, dum attolleretur, aut dimitteretur. De quo apud Surium tom. 2. die 29. Martii: Homines impii torculari afferri sacerdentes, & in eo Sanctum Jonam ponit, vehementerque comprimi ac dissecari. Fecerunt ministri imperator, ipsumque in torculari compreserunt, & omnia illius ossa confregerunt. Similiter torti alii Christi pugiles.

1500 Possunt quæ de torculari supplicio diximus, illustrari titulis Psalmorum 8. 80. & 83. In finem pro torcularibus Psalmus David. Ubi S. Augustinus: Solent accipi torcularia etiam martyria, tanquam afflictione persecutionum calcari eis, qui Christi nomen confessi sunt. Bellè hoc in eos Martyres signatum convenit, qui in torculari compresi sunt, fuso abunde sanguine. De quibus rectè S. Cypria. Epis. 16. ad Martyres designatos: Vos de Domini vinea pingues racemi, & jam maturis fructibus botri, pressare secularis infestatione calcati, torculari vestrum carcere torquentे sentitis. Vini vice Sanguinem funditis, ad passionis toleriam fortes, martyrii poculum libenter hauritis. Et quis non Martyres appellant pingues racemos, & maturos botros, dum torcularis tormentum subeunt, eorum ossa comminuantur, & sanguis ubertum funditur? Si plura desideras ad rem, lege nostrum Alcasarem ad caput Apo. 14. ver. 17. 18. & 19. Sed illud observa; cum premuntur, & calcantur Martyres in torcularibus, premi ac calcarari ab ipsis cruciamenta omnia, ac mortem ipsam, impios, & idololatras. Sic Christus torcular Crucis, in quo quasi botrus calcatus, & expressus fuit, calcavit, & expressit ipse, ut apud Isai. 63. prædicterat: Torcular calcavi solus; & S. Grego. in Ezechi. Homi. 13. expo-

P. Ildeph. de Flores de Agone Martyr.

nit: Quia solus torcular, in quo calcatus est, calcavit, qui sua potentia eam, quam pertulit passionem, vicit, & ex morte cum gloria surrexit. Et licet solus ipse victoriam hanc difficilem, & cruentam, sibi pepererit, quia solus propria virtute hostes calcavit; socios tamen habuit Martyres, qui non propria, sed indita ab ipso gratia, eosdem hostes calcarunt, & expresserunt in torcularibus, in quibus ipsis calcati, & expessi: ita observat Remigius ad cap. 14. Zachariae ver. 10. Remigius

Torcularia passionem Christi, & Martyrum significant, quæ ipse Christus prius calcavit, vel quam passionem ipse prius calcavit, ut apud Isaiam, torcular calcavi solus. Verè illi calcarunt mortem, & omnia cruciamenta contemptu quodam generoso; verè infenos sibi hostes calcarunt, dum calcarari ab ipsis videbantur in torcularis tormento.

C A P. VI.

De Equulei, & Catastæ tormentis.

1501 E Quileus vetus torquendi instrumentum fuit, quod mala mansioocabatur s. de pænis, ut notat Brissoni lib. 15. die 25. Octobris. Eodem modo cruciati sunt alii Martyres, de quibus apud Adonem die 17. Junii. Et obseruat sapienter Baronius in notis ad Martyrol. Roma. die 7. Decembri. Quid te onerem pluribus sat hæc.

E Quileus

tormentum

quodnam

S. Isidorus
Torcular
quid sit.

Surius.

Pf. 8. 80.

S. Aug.
Torcularis
supplicium
illustratur.

S. Cypri.

Isai 63.
S. Greg.

Certè equuleum ligneam machinam esse reor, seu tortorium lignum cochlearum ad remittendum, & extendendum. Unde cum Eusebius scribit lib. 8. c. 11. Quidam Eusebius à tergo manibus primum religatis, ligno appensi, & machinis quibusdam membris eorum universa distenta, distractaque; per lignum equu-

Oo 2 equu-